

**Azərbaycan Respublikası Elm və Təhsil Nazirliyi
Lənkəran Dövlət Universiteti**

Təsdiq edirəm
Tədrisin təşkili və təlim
texnologiyaları üzrə prorektor v.i.e:

 dos. Zaur Məmmədov
"31" 01. 2025-ci il

Fənn sillabusu

İxtisas: 060101- Azərbaycan dili və ədəbiyyatının tədrisi metodikası və metodologiyası

Fakültə: Filologiya və ibtidai təhsil

Kafedra: Azərbaycan dili və ədəbiyyat

I. Fənn haqqında məlumat:

Fənnin adı: Azərbaycan dilinin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası. Fənn üzrə proqram Azərbaycan Respublikası Təhsil Nazirliyinin 10.06.2009-cu il tarixli, 672 №-li əmri ilə təsdiq edilmişdir (magistr hazırlığı üçün). Sumqayıt-2009

Kodu: MİF-B02

Tədris ili: I (2024-2025) Semestr: II

Tədris yükü cəmi: Auditoriya saati: 10 saat müh., 5 saat sem.

Tədris alma forması: Əyani

Tədris dili: Azərbaycan dili

AKTS üzrə kredit: 2 kredit

Auditoriya: №

Saat:

II. Müəllim haqqında məlumat:

Adı, soyadı, dərəcəsi: Əliyev Əlirza, fil.e.n., dosent

Məsləhət günləri və saati:

E-mail ünvanı: alirza.a.@mail.ru

Kafedranın ünvanı: Lənkəran şəhəri, Əli Məmmədov küçəsi - 40, 2 saylı tədris korpusu.

III. Təvsiyə olunan dərslik, dərs vəsaiti və metodik vəsaitlər:

1. Abdullayev A. Azərbaycan dilinin tədrisi tarixi. Bakı, 1958
2. Bayramov İ. Azərbaycan dili morfologiyasının elmi-metodik əsasları. Bakı, 1983
3. Babayev N.B., Bəliyev A.N. Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası Bakı, 2014.
4. Məmmədov A. Azərbaycan dilinin tədrisi tarixi. Bakı, 2015
5. Xəlilov B. Azərbaycan dilinin leksikası, Bakı. 2008
6. Xəlilov B. Azərbaycan dilinin morfologiyası, Bakı. 2007
7. İstifadədə olan "Azərbaycan dili" dərslikləri

IV. Prerekvizitlər: "Azərbaycan dili tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası" fənninin tədrisi vacibdir.

V. Korekvizitlər: Bu fənnin tədrisi ilə eyni vaxta başqa fənlərin də tədris olunmasına zərurət yoxdur.

VI. Fənnin təsviri və məqsədi: Azərbaycan dili tədrisi metodikasının tarixi, bu fənnin tədqiqat metodları, onun tədrisinə verilmiş başlıca tələblər, dərsin planlaşdırılması mərhələləri, tipləri, istifadə olunan metod və üsullar, dilimizin ayrı-ayrı bölmələrinin tədrisi kimi mühüm məsələlər fənnin tədrisi mərkəzində durur. Azərbaycan dili tədrisi metodikasının tarixi və onun ayrı-ayrı dövrlərdə fəaliyyət proqramı, rəşional metod, üsul, vəzifələrin mənimsəməsi yollarını öyrənir, Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası elmi də metodoloji, linqvistik, psixoloji, didaktik və s. əsaslara söykənir.

Azərbaycan dili tədrisi metodikası elminin tədqiqat obyekti orta məktəbdə Azərbaycan dili təlimi prosesidir.

VII. Davamiyyətə verilən tələblər: Fənn üzrə semestr ərzində buraxılmış auditoriya saatlarının ümumi sayı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq davamiyyət meyarları nəzərə alınmaqla müəyyən olunmuş həddən yuxarı olduğu halda tələbə həmin fəndən imtahana buraxılmır, onun həmin fənn üzrə akademik borcu qalır.

VIII. Qiymətləndirmə: Tələbələr biliyi 100 ballı sistemlə qiymətləndirilir. Bundan 50 balı tələbə semestr ərzində, 50

balı isə imtahanda toplayır. Semestr ərzində toplanan 50 bala aşağıdakılar aiddir: 20 bal seminar və laboratoriya dərslərində fəaliyyətinə, 30 bal kollokviumların nəticələrinə görə. Əgər fənn üzrə həm seminar və həm də laboratoriya varsa onda 10 bal seminara, 10 bal isə laboratoriyaya görə verilir.

Qiymətləndirmə zamanı Elmi Şuranın 16 may 2024-cü il tarixli qərarına uyğun olaraq qiymətləndirmə meyarları nəzər alınır.

İmtahan билетinə bir qayda olaraq fənni əhatə edən 5 sual daxil edilir. Qiymət meyarları aşağıdakılardır:

- 10 bal- tələbə keçilmiş material dərindən başa düşür, cavabı dəqiq və hərtərəflidir.
- 9 bal-tələbə keçilmiş material tam başa düşür, cavabı dəqiqdir və mövzunun mətnini tam açə bilir.
- 8 bal-tələbə cavabında ümumi xarakterli bəzi qüsurlara yol verir;
- 7 bal- tələbə keçilmiş material başa düşür, lakin nəzəri cəhətdən bəzi məsələləri əsaslandırə bilmir
- 6 bal- tələbənin cavabı əsasən düzgündür.
- 5 bal-tələbənin cavabında çatışmazlıqlar var, mövzunu tam əhatə edə bilmir.
- 4 bal- tələbənin cavabı qismən doğrudur, lakin mövzunu izah edərkən bəzi səhvlərə yol verir;
- 3 bal- tələbənin mövzudan xəbəri var, lakin fikrini əsaslandırə bilmir;
- 1-2 bal- tələbənin mövzudan qismən xəbəri var.
- 0 bal- suala cavab yoxdur.

Tələbənin imtahanda topladığı balın miqdarı 17-dən az olmamalıdır. Əks təqdirdə tələbənin imtahan göstəriciləri semester ərzində tədris fəaliyyəti nəticəsində topladığı bala əlavə olunmur. Semestr nəticəsinə görə yekun qiymətləndirmə (imtahan və imtahanaqədərki ballar əsasında)

№	Bal	Qiymət	
		Sözlə	Hərflə
1.	91-100	Əla	A
2.	81-90	Çox yaxşı	B
3.	71-80	Yaxşı	C
4.	61-70	Kafi	D
5.	51-60	Qənaətbəxş	E
6.	50 və ondan aşağı	Qeyri-kafi	F

IX. Davranış qaydalarının pozulması: Tələbə Universitetin daxili nizam –intizam qaydalarını pozduqda əsasnamədə nəzərdə tutulan qaydada tədbir göröləcək.

X. Təqvim mövzu planı: Mühazirə 10 saat, seminar 5 saat. Cəmi: 15 saat

№	Keçirilən mühazirə məşğələlərinin məzmunu	Saat	Tarix
I kollokvium mövzuları			
1.	XIX əsrdə Azərbaycanda tədris müəssisələri və ana dilinin tədrisi vəziyyəti Plan: 1. XIX əsrin əvvəllərində mollaxana, mədrəsə təhsili və əlifba təliminin türk sözləri əsasında aparılması 2. Azərbaycanın Rusiya tərkibinə daxil olmasından sonrakı dövrdə Azərbaycan dilinin tədrisi vəziyyəti Mənbə: [1,2,3 Səh.]	2	
2	XX əsrin əvvəllərində Azərbaycan dili tədrisinin keçdiyi inkişaf yolu Plan: 1. XX əsrin 20-30-cu illərində	2	

	2. XX əsrin 30-50-ci illərində Mənbə: [1,2,3,4 Səh.]		
	II kollokvium mövzuları		
3	XX əsrin II yarısında Azərbaycan dili tədrisinin keyfiyyətə yüksəldilməsi mərhələsi Plan: 1. 50-70-ci illər 2. 70-ci illərdən sonrakı dövr Mənbə: [2,4,5,6 Səh.]	2	
4	Müstəqillik illərində Azərbaycan dilinin tədrisi vəziyyəti Plan: 1. Ölkə rəhbərliyinin (H.Əliyev və İ.Əliyevin) dilimizə qayğısı Mənbə: [1,2, Səh.]	2	
5	Azərbaycan dili fənnindən standartlar Plan: 1. Dinləyib, anlama və danışma 2. Oxu və ona verilən tələblər 3. Yazı (öyrədici və yoxlama yazılar) 4. Mətnə uyğun dil qaydalarının öyrədilməsi Mənbə: [2,3,7 Səh.]	2	
Nö	Keçirilən seminar məşğələlərinin məzmunu	Saat	Tarix
1	XIX əsrdə Azərbaycanda tədris müəssisələri və ana dilinin tədrisi vəziyyəti. XX əsrin dramaturgiyasında əvvəllərdən Azərbaycan dili tədrisinin keçdiyi inkişaf yolu	2	
2	XX əsrin II yarısında Azərbaycan dili tədrisinin keyfiyyətə yüksəldilməsi mərhələsi. Müstəqillik illərində Azərbaycan dilinin tədrisi vəziyyəti	2	
3	Azərbaycan dili fənnindən standartlar	1	

XII. Fənn üzrə tələblər:

- Azərbaycan dili metodikasının tədrisi tarixi
- Dilin tədrisi metodikasının inkişaf qanunauyğunluqları
- Müasir dövrdə Azərbaycan dili dərslərinə verilən ən başlıca tələblər
- Dərsin tipləri və formaları və s.

XIII. Fənn üzrə təlimin nəticələri:

- Azərbaycan dili tədrisi metodikasının tarixini öyrənir.
- Fənnin tədqiqat metodları, onun tədrisinə verilmiş başlıca tələbləri mənimsənir.
- Dərsin planlaşdırılması mərhələləri, tipləri, istifadə olunan metod və üsullar barədə məlumatla malik olur.
- Azərbaycan dili tədrisi metodikasının tarixi və onun ayrı-ayrı dövrlərdə fəaliyyət proqramı, rəşional metod, üsul, vəzifələrin mənimsəməsi yollarını öyrənir.

XIII. Tələbələrin fənn haqqında fikrinin öyrənilməsi:

XIV: Kollokvium sualları:

I Kollokvium sualları

1. Azərbaycan dili tədrisi metodikasının tarixi
2. İlk dövrlərdə mollaxana və mədrəsələrdə tədris.
3. Azərbaycanın Rusiya tərkibinə daxil olmasından sonra ilk dövrlərdə təhsil məsələləri
4. XIX əsrin birinci yarısında Azərbaycan dili tədrisinin vəziyyəti
5. İlk Azərbaycan dili dərslilik və vəsaitlərin yaradılması
6. XIX əsrin birinci yarısında Azərbaycanda açılmış tədris müəssisələri
7. Dil təlimi metodikası, onun məqsəd və vəzifələri
8. XIX əsrin ikinci yarısında Azərbaycan dili dərslilik və dərs vəsaitlərinin yaradılmasının ikinci dövrü

9. N.Nərimanov və Azərbaycan dili
10. S.M.Qənizadənin Azərbaycan dili tədrisi sahəsində xidmətləri

II Kollokvium sualları

1. Fəridun bəy Köçərlinin Azərbaycan dilinin tədrisi sahəsində xidmətləri
2. Mahmud bəy Mahmudbəyovun Azərbaycan dili dərsliklərinin yaradılması xidmətləri
3. B.Çobanzadənin ana dilinin inkişafı sahəsində xidmətləri
4. Ü.Hacıbəyovun Azərbaycan dili tədrisi sahəsində xidmətləri
5. A.Abdullayev və Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası
6. Vahid əmək məktəbi proqramı
7. Həsən Səbri Eyvazovun "Üsuli-tədrisi və təlim-tərbiyə" adlı metodik əsəri
8. Azərbaycan dili təliminin inkişaf qanunauyğunluqları
9. Azərbaycan dili dərslərinin planlaşdırılması
10. Fəal təlimdə dərslərin quruluşu

XV. İmtahan sualları:

1. Azərbaycan dili tədrisi metodikasının tarixi
2. XIX əsrin I yarısında mollaxana və mədrəsə təhsili
3. XIX əsrin II yarısında Azərbaycan dili tədrisinin vəziyyəti
4. İlk Azərbaycan dili dərslik və vəsaitlərin yaradılması
5. XIX əsrin II yarısında yeni təhsil müəssisələrində ana dilinin tədrisi məsələsi
6. XIX əsrin II yarısında Azərbaycan dilinin tədrisi uğrunda gedən mübarizədə ziyalılarımızın rolu
7. Azərbaycan dili dərslik və dərs vəsaitlərinin yaradılmasının ikinci dövr (XX əsrin I yarısı)
8. Azərbaycan dili dərslik və dərs vəsaitlərinin yaradılmasının üçüncü dövr (XX əsrin II yarısı)
9. Dil təlimi metodikası, onun məqsəd və vəzifələri
10. Ötən əsrin 20-ci ildən sonra ilk onillikdə Azərbaycan dili tədrisinin inkişafı
11. Latın əlifbasına keçid və məktəblərimizin bu əlifba əsasında tədrisə keçməsi
12. Bakıda birinci türkoloji qurultayda Azərbaycan dili məsələsi
13. Ötən əsrin 50-70-ci illərində Azərbaycan dili tədrisinin müxtəlif sahələr üzrə inkişafı
14. N.Nərimanov və Azərbaycan dili
15. S.M.Qənizadənin Azərbaycan dilinin tədrisi sahəsində xidmətləri
16. Ə.Əfəndizadənin Azərbaycan dilinin tədrisi sahəsində xidmətləri
17. A.Abdullayev və Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası
18. Azərbaycan dili dərslərinin planlaşdırılması
19. Azərbaycan dili dərslərinin tipləri
20. Azərbaycan dili təlimində qanun, prinsip və tələblər
21. Fəal təlimin mərhələləri
22. Fəal təlimdə dərslərin quruluşu
23. Azərbaycan dili tədrisi proqramları
24. Azərbaycan dili təliminin inkişaf qanunauyğunluqları
25. Azərbaycan dili dərslərində interaktiv təlim
26. Həsən Bəliyevin Azərbaycan dilinin tədrisi metodikası sahəsində xidməti
27. Fəridun bəy Köçərlinin Azərbaycan dilinin tədrisi sahəsində xidmətləri
28. Mahmud bəy Mahmudbəyovun Azərbaycan dili dərsliklərinin yaradılması sahəsində xidmətləri
29. Ü.Hacıbəyovun Azərbaycan dili sahəsində xidmətləri
30. B.Çobanzadənin ana dilinin inkişafı sahəsində xidmətləri
31. Həsən Səbri Eyvazovun "Üsuli-tədrisi və təlim-tərbiyə" adlı metodik əsəri
32. M.A.Kazımbəyin "Qrammatika" əsəri
33. Vahid əmək məktəbi proqramı
34. Azərbaycan dilinin tədrisi ilə əlaqədar ötən əsrin 30-cu illərin kompleks proqramları
35. 1949-1950-ci illərin Azərbaycan dili proqram və dərslikləri
36. Ötən əsrin 70-ci illərinin "Azərbaycan dili" dərslikləri

37. Bəşir Əhmədovun Azərbaycan dilinin tədrisi sahəsində xidmətləri
38. Müstəqillik dövrümüzdə Azərbaycan dili dərslikləri
39. Müstəqillik dövrümüzdə Azərbaycan əlifbası
40. Müstəqillik dövrümüzdə çap olunmuş Y.Kərimovun "Ana dilinin tədrisi metodikası" əsəri
41. Azərbaycan dili fənnindən standartlar
42. Oxu və ona verilən tələblər
43. Yazı (Öyrədici və yoxlama yazıları)
44. Mətnə yaxın dil qaydalarının öyrədilməsi

"Azərbaycan dilinin tədrisi metodikasının tarixi və metodologiyası" fənninin sillabusu
06010-Azərbaycan dili və ədəbiyyatının tədrisi metodikası və metodologiyası ixtisaslaşması
(proqramı) üzrə tədris planı və fənn proqramı əsasında tərtib edilmişdir. **"Azərbaycan dili və ədəbiyyat"** kafedrasının 31 yanvar 2025-ci il tarixli iclasında təsdiq olunmuşdur.
(Protokol № 05)

Fənn müəllimi:

[Signature]
dos. Ə.B. Əliyev

Kafedra müdiri:

[Signature]
dos. Q.İ. Rıfıllayev